

УДК 336.64

БЕЗВЕРХИЙ К.В.

Київський національний університет технологій та дизайну

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ПОСЛУГИ

У статті розглянуто питання організаційно-економічних аспектів підвищення якості освітньої послуги. Розкрито сутність категорії «освітні послуги» у її філософсько-пізнавальному вимірі.

Обґрунтовано організаційно-економічні аспекти підвищення якості освітніх послуг, беручи до уваги взаємодію інститутів суспільно-економічного розвитку, інтеграції ринків освітніх послуг і праці, впливу неекономічних чинників. Виокремлено інструменти економічного регулювання якості освітніх послуг.

Розглянуто принципи взаємодії ринків освітніх послуг і праці. Наведено адаптивний механізм управління та контролю якості освітніх послуг, в якому ключова роль відведена компромісу між державою, вищою школою, суспільством і бізнесом. Такий механізм рекомендується впровадити у діяльність ВНЗ України.

Ключові слова: освітня послуга, якість, інститути, знання, компетенції

Постановка проблеми та її актуальність. Вищі навчальні заклади формують інститут освіти, що прямим способом впливає на генерацію фахівців нового класу, опікуючись не тільки питанням забезпечення теоретичної і практичної підготовки, а й зумовлюючи розвиток особистісних характеристик, знань, світоглядних та етичних пріоритетів. Отже, закладаючи в основу сучасного суспільства потужний моральний, духовний та, як наслідок, економічний потенціал. Зважаючи на високий рівень відповідальності перед суспільством, економікою, країною, для сфери освіти характерне миттєве реагування на динаміку сучасного світу. Суспільству новітнього часу випало непросте завдання – жити в епоху кардинальних змін, революцій, зрушень та перетворень. Сучасність апелює до нової форми взаємовідносин інтелектуально-технологічного характеру, які стали результатом розвитку постіндустріального суспільства, інформаційної економіки та панівної ролі глобальної мережі Internet як беззаперечного лідера в організації високопродуктивних комунікаційних зв'язків. Однак, освіта – це не тільки керований державою, суспільством та економікою об'єкт. Це самостійна керуюча система, якій притаманний вирішальний вплив на тенденції розвитку базових національних інститутів, що проявляється в пропозиції потужного інтелекту, адекватного вимогам реального. Для України сучасність відображає індивідуальний раціоналізм у суспільно-економічних відносинах, що має

іраціональний вплив на макроекономічні показники, в цілому мінімізуючи можливості повноцінної реалізації потенціалу професійних компетенцій фахівців. Цілком логічно, що питання освіти є не тільки організаційно-правовим, а має також економічні засади, що спонукає до нових організаційно-економічних підходів до формування та реалізації освітніх концепцій, відповідних перетворень та закладання міцного фундаменту для створення моделі прогресивного суспільства, якому характерне бажання кращого, іншого, головного, того, що дійсно визначає основу людської цивілізації. Отже, особливої актуальності та потреби розвитку набуває питання економічних інструментів для освіти, регулювання яких є життєвою потребою для розвитку освітніх послуг та підвищення їх конкурентоспроможності з-поміж зарубіжних альтернатив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку освіти сьогодні вирішується комплексно – до нього долучаються провідні фахівці різних напрямів, зокрема, соціологи, політологи, економісти, юристи, педагоги, фінансисти, діячі культури та інші. Комплексність пояснюється міждисциплінарним характером проблеми, ігнорування чого може стати фатальним для життєво важливого інституту – освіти, як «храму знань». Серед питань, яким дослідники приділили особливу увагу, слід виділити розвиток теоретико-методичних аспектів формування нових механізмів впливу держави на реформування вищої освіти України, умов інтеграції України в європейський простір вищої освіти, економічне відтворення вищої освіти України, набуття нових рис вищою школою в умовах інноваційного розвитку економіки. Зокрема, це О.В. Аксьонова, В.П. Андрущенко, М.В. Білозерова, Я.Я. Болюбаш, Ю.В. Гава, І.В. Горшунова, А.Я. Дмитрів, О.М. Дмитренко, С.М. Домбровська, В.С. Журавський, М.З. Згуровський, І.С. Каленюк, В.Г. Кремень, Р.Л. Лупак, О.В. Мартякова, М.І. Михальченко, О.В. Мудра, С.М. Снігова, М.Ф. Степко, В.Д. Шинкарук та інші дослідники. Проте, не зменшуючи ваги результатів наукових досліджень є незаповнені ніші, які стосуються економічних механізмів підвищення якості облікових послуг, що особливо затребуване в умовах трансформаційних змін у національному суспільстві.

Метою дослідження є обґрунтування організаційно-економічних аспектів щодо формування освітніх послуг, адекватних вимогам постіндустріального суспільства та інформаційної економіки, зважаючи на реформування системи освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Держава всебічно контролює та розвиває завдання підвищення якості вищої освіти в Україні, оскільки це запорука розквіту країни та набуття нею нового статусу в світі. Реальною, вельми очікуваною реформою, на яку наважився Уряд, є підписання Закону «Про вищу освіту» [1], що є подоланням помилок минулого для служіння вищій меті –

підготовки фахівців нової генерації із відповідними морально-ціннісними установками. Наразі реалізовані вимоги Болонської декларації, на що знадобилося 8 років, та очікується, що це дозволить перейти на рівень вище в інтеграції в Європейський простір вищої освіти. Рішення стосовно вищої освіти в Україні в законодавчому ключі є системною реформою, для якої характерний компроміс між всіма зацікавленими інститутами, що засвідчило готовність до змін, реальних дій та орієнтиру на європейські цінності в освіті.

Освітня послуга – це сукупність корисних властивостей, які повинні задовольнити пов'язані з одержанням кваліфікації потреби споживачів. Освітні послуги задовольняють особистісні (кінцевий споживач), колективні (підприємства-роботодавці) та суспільні (держава, суспільство) потреби [2, с. 40]. Сутність освітньої послуги складають чотири взаємопов'язані процеси: навчальний (або навчання), виховний (виховання), культурно-освітній (просвіта) та самостійна робота споживача (або самоосвіта), які одночасно є і категоріями цієї послуги [3, с. 51]. Отже, освітню послугу цілком можна порівняти із товаром, на який є попит і пропозиція. Зокрема, «...заклади освіти сьогодні виступають «виробниками» та «продавцями» освітніх послуг, а вихованці, учні, батьки, студенти – споживачами» [4, с. 87]. Проте, освітня послуга на порядок вища за якісними показниками, порівнюючи її із товаром, оскільки споживання товару передбачає його кінцеву точку. Для освітньої послуги кінцеву точку якості визначити доволі складно, оскільки отриманий «споживачем» комплекс знань, навичок, компетенцій, вмінь, цінностей тощо постійно відновлюється із часом. Послуга, яку надає вища школа, має відмітний характер, оскільки її «придбання» є інтересом та потребою всіх інститутів, задіяних для розвитку країни у світовому співтоваристві.

Освітні послуги формуються, виходячи із результату взаємодії трьох базових інститутів суспільно-економічного розвитку – уряду, вищої школи та бізнесу. Кожен із названих інститутів має свої вмотивовані вимоги до показника якості освітніх послуг і застосовує розроблені механізми управління. На підставі [5, с. 156] у табл. 1 згруповано інструменти економічного регулювання якості освітніх послуг. У табл. 1 не наведений важливий інституту – суспільство, інструменти якого мають важливе значення для розвитку якості освітніх послуг. Зокрема, до останніх віднесемо оцінку відповідності морально-етичного виховання традиціям та устоям суспільного розвитку.

Таблиця 1

Інструменти економічного регулювання якості освітніх послуг [за 5, с. 156]

Інститут	Інструмент управління
Держава (Уряд)	Прогнозування структури спеціальностей відповідно ситуації на ринку праці
	Відповідність стандартам та нормативам
Вищі навчальні заклади	Економічне стимулювання
	Формування системи менеджменту якості ВНЗ
	Комерціалізація наукових розробок
Бізнес (роботодавці)	Оцінка відповідності компетенції випускника вимогам ринку праці
	Механізм працевлаштування випускників

Сьогодні фінансові показники – це не єдиний важливий чинник розвитку країни, не менш важливими є нефінансові показники, що стимулює на порядок більше. Ринкові принципи побудови конкурентоспроможності економічної системи вимагають ідеологічного (націоналістичного), соціалістичного, науково-технологічного (інноваційного) підходу до вирішення завдань запровадження Болонського процесу – демократизація суспільної думки до розуміння важливості суспільного контролю можна розглядати як головним кроком європейської інтеграції України [6, с. 56].

Якщо розробляти питання якості освітніх послуг, то слід виходити із потреби забезпечення належної бази для взаємодії ринків освітніх послуг та праці. Зокрема, провідними вченими визначені наступні принципи, що обумовлюють принципи взаємодії ринків освітніх послуг і праці (табл. 2) [5, с. 162].

Таблиця 2

Принципи взаємодії ринків освітніх послуг і праці

Принцип	Зміст
1	2
Принцип цілеспрямованості	Визначення цільових установок, і виявлення цільових показників і термінів реалізації цілей
Принцип системності	Передбачає управління на всіх рівнях взаємодії
Принцип комплексності	Урахування всіх факторів, що роблять значний вплив на взаємодію ринків (забезпечення збалансованого функціонування всіх ланок механізму взаємодії, ліквідація диспропорцій та суперечності)
Принцип адаптивності	Створення системи методів і моделей, тісно пов'язаних інформаційними зв'язками, здатної пристосовуватися до реальних економічних систем, процесів і умов швидкоплинності ринкового середовища

Принцип гнучкості	Передбачає використання в системі управління методів і механізмів, що дають можливість проектувати тенденції зміни стану зовнішнього середовища і можливостей самої системи взаємодії
Принцип інформаційної відкритості та доступності	Забезпечення відкритості та доступності всіх взаємодіючих сторін
Принцип партнерства	Залучення партнерів для вирішення проблем гармонізації ринків
Принцип добровільного залучення до взаємодії	Передбачає добровільне залучення партнерів до співпраці
Принцип паритетності	Урахування інтересів та відповідальність усіх сторін, залучених до взаємодії
Принцип ієрархічності	Характеризує відносини субординації по вертикалі і координацію дій по горизонталі, що базуються на розподілі завдань та функцій
Принцип ефективності	Урахування при виробленні управлінського рішення всієї сукупності витрат
Принцип прозорості та доступності	Передбачає всебічний розгляд, узгодження та обговорення з боку всіх учасників взаємодії (партнерів, роботодавців, органів управління всіх рівнів, громадських організацій, зацікавлених міжнародних фондів, молоді, що навчається, батьків студентів, навчальних та освітніх закладів тощо)
Принцип синергії	Передбачає отримання синергетичного ефекту від інтеграції різних елементів інфраструктури, ресурсів та інших чинників
Принцип автономності	Делегування частини своїх функцій, які за об'єктивних або суб'єктивних обставин вони не можуть здійснювати самостійно (наприклад, оцінювання якості навчання, визначення рейтингів діяльності, реальних обсягів підготовки кадрів відповідно до потреб економіки тощо)
Принцип спільного фінансування	Поєднання державного фінансування інфраструктурних проектів і приватного інвестування конкретних освітніх проектів
Принцип інноваційної модернізації	Передбачає здійснення інноваційної модернізації технологічного базису ринку освітніх послуг, використання передового досвіду, нових методик, методологій і технологій гармонізації ринків

Управління якістю освітніх послуг передбачає інтеграцію організаційно-економічних та суспільних чинників впливу, кожен із яких відповідає певному інституту. На рис. 1 схематично зображено механізм управління та контролю якістю освітніх послуг.

Рис. 1. Механізм управління та контролю якістю освітніх послуг

Формування освітніх послуг передбачає налагодження суворо ієрархічної інтегрованої системи зі складними економіко-правовими та методико-практичними взаємозв'язками, що передбачає залучення інноваційних технологій, орієнтацію на кращий світовий досвід та трансформацію національної системи без кардинальних змін, а з розвитком існуючого фундаменту. Зроблено головний крок – відмову від застарілих норм, які гальмували українську вищу школу, та обрано правильний орієнтир на європейські цінності в освіті. Це дозволить набути нового статусу вітчизняним освітянським середовищем та дозволить стати достойним учасником світового ринку освітянських послуг та праці.

Висновки. Отже, формування освітніх послуг – це складне, відповідальне завдання, яке поєднує інтереси різних інститутів і якість залежить від їх внеску

у розвиток вищої освіти, що передбачає всі регулятори впливу – економічного та неекономічного характеру. У дослідженні викладено авторський погляд на формування освітніх послуг та механізмів підвищення їх якості через економічні аспекти. У подальшому планується розвинути проведені дослідження та розробити модель регулювання економічних інструментів якості освітніх послуг.

Список використаної літератури

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://goo.gl/bX5pnf>.
2. Дмитрів А. Я. Характеристика особливостей освітньої послуги з погляду маркетингу [Електронний ресурс] / А. Я. Дмитрів. – 2010. – С. 40–43. – Режим доступу : <http://goo.gl/slQI4C>.
3. Дмитренко О. М Освітні послуги вищого навчального закладу і їх ресурсне забезпечення [Електронний ресурс] / О. М. Дмитренко // Вісник НТУ «ХП». – 2012. – № 56 (962). – С. 48–57. – Режим доступу : <http://goo.gl/SaZeyw>.
4. Гава Ю. В. Освітні послуги в Україні [Електронний ресурс] / Ю. В. Гава. – С. 86–93. – Режим доступу : <http://goo.gl/dKzcSK>.
5. Мартякова О. В. Регулювання взаємодії ринків освітніх послуг та праці на основі механізму управління їх якістю / О. В. Мартякова, С. М. Снігова, О. В. Мудра. – Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 3. – С. 154–168.
6. Лупак Р. Л. Економічне відтворення вищої освіти України в контексті болонського процесу [Електронний ресурс] / Р. Л. Лупак // Вісник Хмельницького національного університету. Серія. Економічні науки. – 2009. – № 5. – Т. 2. – С. 53–56.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ УСЛУГИ

БЕЗВЕРХИЙ К.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Высшие учебные заведения формируют институт образования, самым прямым способом, что влияет на генерацию специалистов нового класса, заботясь не только вопросами обеспечения теоретической и практической подготовки, но и вызывая развитие личностных характеристик, знаний, мировоззренческих и этических приоритетов. Итак, закладывая в основу современного общества мощный моральный, духовный и, как следствие, экономический потенциал. Учитывая высокий уровень ответственности перед обществом, экономикой, страной, для сферы образования характерно мгновенное реагирование на динамику современного мира. Обществу

новейшего времени выпала непростая задача – жить в эпоху изменений, революций, сдвигов и преобразований. Современность апеллирует к новой форме взаимоотношений интеллектуально-технологического характера, которые стали результатом развития постиндустриального общества, информационной экономики и господствующей роли глобальной сети Internet как безоговорочного лидера в организации высокопроизводительных коммуникационных связей. Однако, образование – это не государством, обществом и экономикой объект. Это самостоятельная управляющая система, которой присуще решающее влияние на тенденции развития базовых национальных институтов, это проявляется в предложении мощного интеллекта, адекватного требованиям реального. Для Украины современность отражает индивидуальный рационализм в общественно-экономических отношениях, имеет иррациональное влияние на макроэкономические показатели, в целом минимизируя возможности полноценной реализации потенциала профессиональных компетенций специалистов. Вполне логично, что вопросы образования является не только организационно-правовыми, а имеют также экономические основы, что побуждает к новым организационно-экономическим подходам к формированию и реализации образовательных концепций, соответствующих преобразований и закладки прочного фундамента для создания модели прогрессивного общества, которому характерно желание лучшего, другого, главного, того, что действительно определяет основу человеческой цивилизации. Итак, особую актуальность и потребности развития приобретает вопрос экономических инструментов для образования, регулирование которых является жизненной необходимостью для развития образовательных услуг и повышение их конкурентоспособности среди зарубежных альтернатив.

Ключевые слова: образовательная услуга, качество, институты, знания, компетенции

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC ASPECTS OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES

BEZVERHIY K.

Kyiv National University of Technologies and Design

Higher education institutions form the Institute of Education, the most direct way that affects the generation of a new class of professionals, caring not only the provision of theoretical and practical training, but also causing the development of personal characteristics, knowledge, philosophical and ethical priorities. So, while laying the foundation of modern society a powerful moral, spiritual, and, as a consequence, the economic potential. Given the high level of responsibility to society, the economy, the country for education is characterized by instantaneous

response to the dynamics of the modern world. Society of modern times had the difficult task - to live in the era of major changes, revolutions, changes and transformations. Modern appeal to a new form of relations and intellectual technological nature that are the result of the development of post-industrial society, the information economy and the dominant role of the global Internet as undisputed leader in the organization of high-performance communication links. However, education

– is not on

management system, which is inherent in a decisive influence on the development trend of basic national institutions, it manifests itself in offering powerful intellect, adequate requirements real. Ukraine modernity reflects individual rationality in the socio-economic relations, has an irrational effect on the macro-economic indicators in general minimizing the possibility of a full realization of the potential of professional competencies of professionals. It is only logical that education is not only organizational and legal and economic foundations are also what motivates the new organizational and economic approaches to the formation and implementation of educational concepts, appropriate transformations and laying a solid foundation for creating a model of progressive society, which is characterized by a desire to better the other main things that really defines the basis of human civilization. Thus, the particular relevance and development needs, the issue of economic instruments for education, the regulation of which is essential for the development of educational services and increase their competitiveness among foreign alternatives.

Keywords: *educational service, quality, institutions, knowledge, competence*